

Elismerésre méltó tárgyilagossággal és körültekintéssel vezeti be a szerző a kezdő tanítót főleg a falusi életbe, sikerült rövid jellemzést ad az egyes társadalmi osztályokról is és ezzel kapcsolatban nem titkolja el a társas elkülönülésekből előálló nehézségeket sem. Felvilágosításai és tanácsai egyszerűek, világosak, de túlságosan hétköznapiak és illemszabályai annyira közismertek (a mindennapi beretválkozástól az „ételkiszedés“-en át a kávéházi „kérem fizetek“-ig), hogy joggal kérdezhetjük, szükség van-e ilyen közismert és elfogadott, de tanítóra szabott illemkódexre. Mert a munka nagy része tanítói-illettan lett. Minthogy pedig szerintünk nincsen külön tanítói illem, nemcsak feleslegesnek tartjuk ezeket a részeket (pl. a tanítói hivatáshoz méltó külső megjelenés, járás, ülés stb.), de elhibázottnak tartunk minden olyan beállítást, mely a magánéletben külön látja, vagy láttatja a diplomás művelt emberben a tanítót, a patikust, a mérnököt, az orvost stb. A társas érintkezésben minden mesterséges, „kivánatos“ és foglalkozásra szabott beállítódás helyett többet ér a művelt emberhez illő természetes, közvetlen mozgás, magatartás és érintkezés.

Sokkal nagyobb szolgálatot tett volna az ügynek a szerző, ha a felesleges illemszabály kivonatok helyett rámutatott volna azokra a negatív tényezőkre is, melyek leginkább befolyásolják, illetve csorbítják a pedagógusok megbecsülését (ne akarjon a társas életben is tanító lenni, aki mindenkit kioktat és minden hibát kiigazít, ne érezze ki magatartásából a társadalom a hivatásos tanítót stb.)

E mellett a társadalmi megbecsülés más lényeges alapfeltételei is hiányoznak (közegészségre, sportra, szociális tevékenységre vonatkozók, vagy pl. az új problémákról: mennyiben vállaljon küzdelmet szociális igazságokért, milyen legyen politikai magatartása), melyek mind komponensei az igazi értékember tiszteletének. A gondosan megírt útmutató könyvet nagy haszonnal olvashatják a reászoruló, de az élet emberalakító erejét és természetes tanító szerepét nem pótolhatják még a jószándékú tanítócélzatú, mesterkélten nekik specializált illettanok sem.

Szeliánszky Ferenc.

Zuckermann Ferenc dr.: Iskolai egészségvédelem. (158. l.) Sylveszter irod. és nyomdai intézet Rt. Budapest, 1937.

Az iskolai élet egészségügyének és higiénéjének tarka mozaikja Zuckermann doktor könyve. Az iskolai egészségvédelem valóban mindezeideig — és különösen a vidéki és tanyai iskolákban — papirosvédelem, a gyakorlatban alig van belőle valami is megvalósítva. Csak megértéssel és szeretettel lehet fogadni minden olyan törekvést és munkát, amelyik ezért, a nemzet életébe vágó, fontos problémáért harcol és esetleges áldozatoktól sem riadva vissza, küzd. Az iskolai egészségvédelemről első-sorban az orvos, helyesebben az iskolaorvos hivatott írni, az ő erkölcsi kötelessége az illetékesek figyelmét a hiányokra és kiküszöbölésük módozataira felhívni, az iskola pedagógus-karát lelkesíteni és buzdítani: ez a cél és törekvés hatja át a könyvet.

Az ismertetés keretén belül nem akarok — és nem is szükséges — mind az 56 fejezetre kitérni, csupán a mozaikszerűen szétszórt fejezeteket szeretném egységesebb csoportokba összevonva olvasóink elé tárni. Mindegyik fejezet előtérbe helyezve tárgyalja — természetszerűleg — a hozzátartozó egészségügyi kérdéseket, mégis öt főcsoportot lehet megkülönböztetni: az iskolaépület és vele kapcsolatos kérdések; a pedagógiai kérdések; tanár, tanuló; betegségek; pszichológia.

Legjelentősebb kérdések egyike a dolog természete szerint az iskolaépület higiénéje. Az épület és berendezésének tisztántartása, a helyes fűtés és világítás, a ru-

hák elhelyezésének kérdésével, mint az iskolai egészségügy lépten-nyomon előkerülő kérdéseinek tárgyai, hangsúlyozottan domborodnak elő. A sok gyakorlati tanács mindig megannyi megszivlelendő igazság; a közölt adatok és számok pedig a megvalósítást könnyítik meg. A lépcsőház, mint az iskolai élet forgalmának egyik lebonyolító főere is kilép a sokszor tapasztalt mostoha gyermek szerepéből egy követésre érdemes tanáccsal, nevezetesen: „fölmenetelre a lépcsőnek mindig a baloldalát használják a tanulók; így a le- és felfelé haladók nem fognak összeütközni“. Az egyik szegedi polg. iskolában láttam ezt megvalósítva. A lépcsőkön végigfutó fekete vonal osztja szembetűnően két részre a lépcsőket. A mosdók, illemhelyek berendezése és helyes tisztántartása, főképen szagtalanítása, nemcsak esztétikailag, hanem egészségügyi szempontból is kiemelkedő jelentőségű. A tornatermek fokozottabb igénybevétele annak hatványozottabb gondozását teszi szükségessé; az ésszerű testnevelés pedig a torna és egészségtan tanárra ró mind szélesebbkörű feladatokat.

Az iskola, mint a jövő nemzedéknek kitermelője, a szülői házzal karöltve tudja csak nemes feladatát megvalósítani. Sajnos, „sok szülő azt gondolja, hogy a tandíj kifizetésével, a tanszerek megvásárlásával nevelő kötelességeinek eleget tett és *csodálatraméltó közömbösséggel*, mindent az iskolára bíz“. Ennek elkerülése céljából tartja szükségesnek, az iskola és szülői ház kapcsolatainak kiépítését. Az iskola ne csak a tanulókat, hanem — megfelelő keretek közt — a szülőket is oktassa: „Az iskolai könyvtár egy része a szülőket is szolgálja; gondoskodjék a szülők oktatásáról, továbbképzéséről“. „Az iskolaorvos is tartson a szülők számára fogadóórát“. „A fogadószoba asztalán neveléssel, egészségvédelemmel foglalkozó könyvek, folyóiratok legyenek“. Ideje lenne bizony, hogy a szülőket leszoktassuk arról, hogy — főképen a bizonyítványosztások előtt — csak a rosszul álló gyermekeik jegyeinek javítása érdekében „könyörögjenek“ és a kapcsolatokat csak ilyenkor keressék. A fejlődő gyermekeknek — és természetesen ezzel kapcsolatban a gondos szülőknek is — annyi problémája van, hogy lehetetlen azokkal nem törődni.

Régen várt és sajnos csak néhány iskolánál van meg — a részletes és természetesen kellő titoktartással kezelt „Szülői kérdőlap“, „Orvosi kérdőlap“ és „Egészségügyi törzslap“, amelyek „zárt borítékban kövessék a gyermekeket ovodából iskolába, az egyik iskolából a másik iskolába az érettségig . . .“

Nagy nehézséget jelent a kisdíák életében az elemi iskola után a középiskola.

Ezt a nehézséget a tanárnak kell enyhíteni, amiért is „igen célszerű lenne, ha a tanárok . . . tanulmányoznák azokat az iskolatípusokat, ahonnan tanítványaikat kapják . . .“ Foglalkozik a fáradás biológiájával és megértésre, belátásra inti a tanítókat.

Az *iskolaorvosnak* a modern iskolában nélkülözhetetlen szerepe van, mert nem az a hivatása, hogy évenként egyszer megjelenjen az osztályokban, hanem kell, hogy az iskola minden tagja egészségének állandó őre legyen. Részletesen ismerteti a jó iskolaorvos feladatait és helyzetét az iskola és pedagógus karában.

Az iskolaorvos mellett az iskolapszichológus is ma már fontos szerepet tölthet be. A tesztvizsgálatok eredményei segítőkezet nyújtanak tanárnak, szülőnek egyaránt, mert oly lelki sajátságokat, képességeket tárhatnak fel, amelyeket az iskola vagy egyáltalán nem, vagy csak későn derítene ki. Ma már nem tudományos játék a gyakorlati eredményeket felmutató tesztvizsgálat, annyira nem, hogy szakértő kezében irányítóként szerepelhet. „Legyen az iskolában pedagógiai-lélektani laborató-

rium, megfelelő műszerekkel felszerelve*)*. Az iskolapszichológus a pályaválasztási kérdésekben is az ifjúság érdekeinek szolgálatában áll. „Célszerű a gyermeknek az egyes foglalkozási ágakat munka közben, vagy ahol ez nem lehetséges, *filmen* bemutatni . . . ; ismertetni kellene az egyes pályákat, az érvényesülési lehetőségeket is“.

A tanító és tanuló egészségével foglalkozva az orvostól várható szakszerűséggel adja a fertőző betegségeket, ezek lappangási idejét és általános elvként az egész iskolai élet minden mozzanatában ezek megelőzésének módjára hívja fel a figyelmet. Tanárt és szülőt egyaránt érdeklő kérdések ezek. A szexuálpedagógia című fejezetében tanárnak és szülőnek megmutatja a módot, miképen világosítsa fel tanítványát és gyermekét ebben a kényes és igen gyakran az egész életre kiható kérdésben. „Ha a gyermek a felvilágosítást nem a szülőktől, nem a nevelőktől kapja meg, meg nem felelő úton, trágársággal, erotikával fűszerezve szerez ezirányú ismereteket.“ A cserkészet és Vöröskereszt nevelő ereje több fejezetben jut kifejezésre.

A könyv utolsó fejezete az egészségvédelmi ismeretek terjesztésével foglalkozik.

Ilyen sokoldalú mozaikszerű, de határozottan egy cél szolgálatába állított *Zuckermann* doktor könyve, amelyik a helyenként mutatkozó, a tárgy hatalmas voltából következő, hiányok ellenére a gyakorlati követelmények erős oszlopain nyugszik és megérdemli, hogy tanár, tanító és szülők körében a mindig kéznél levő kézikönyv szerepét töltsse be.

Makai Lajos.

Vincze Frigyes dr.: Szakoktatásunk multja és jelene. A mezőgazdasági, ipar és kereskedelmi szakoktatás fejlődése 1750-től napjainkig. Szepes és Urbányi könyvnyomda, Budapest, 1937. 142. o.

Néhány hónappal ezelőtt egy szerény külsejű, de szaknevelésünk multjának felderítésében fordulópontot jelző könyv látott napvilágot. A tanulmány a Ratio gyökereitől, az 1750-es évektől kezdve kíséri figyelemmel a magyar szaknevelési törekvéseket a gazdasági élet három ágában és bőséges állapotrajzot ad szaknevelésünk mai intézményeiről, azok helyzetéről. Vincze művét tankönyvnek szánja, benne nem új anyagot akar nyújtani, hisz különösen a kereskedelmi, ipari szaknevelés történetét, korábbi kutatásai világították meg. Könyvének nagy jelentősége inkább abban van, hogy a gazdasági élet hármassá, egymástól el nem választható összetevőjére vonatkozó javító törekvéseket egységesen, egymásra való hatásukban szemléli. A termelés és értékesítés szervei mai felfogásunk szerint elválaszthatatlanul egybetartoznak ugyanígy az ezekre vonatkozó javító törekvések is, hisz a gazdasági élet szerves lüktetéséhez bármely kezdeményezés eljut a másikba is.

Nevelésügyünk történetében a szaknevelés felkarolása — a századeleji fejlődéstől eltekintve — az beolvasztó, az elnyomó törekvések idejére esik. S ez természetes is volt. Az összbiriodalmi gondolatnak egyik alapfeltétele, minden alattvaló életének anyagi biztosítása, hogy aztán a szellem könnyebben diadalmaskodjék, Mária Terézia főtörekvése az volt, hogy minden alattvalójának állapotához és tanultságához méltó életet biztosítson. Ez pedig a gazdasági élet felrészítése, a gazdasági életre való nevelés nélkül el sem képzelhető. A szakirányú életpályák és a munka

*) Ezekkel a kérdésekkel foglalkozók részleges útmutatást nyerhetnek: *dr. Várkonyi Hildebrand*: Közlemények a szegedi Ferencz József Tudományegyetem pedagógiai-lélektani Intézetéből. Acta Litteratum ac Scientiarum . . . Sectio: Philosophica, Tomus V. 1934—35.